

INSTITUȚIA OMBUDSMANULUI ON REPUBLICA MOLDOVA

Maia BĂNĂRESCU,
lector superior,
Academia de Administrare Publică
pe longă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The Republic of Moldova tends to exhaustive integration in European bodies and has to respect their human rights standards.

The Parliament and Government of Republic of Moldova should guarantee to their citizens that in case of ravishing their rights they can appeal to qualified authorities for reinstatement.

90

Crearea unor organisme naționale de promovare și protecție a drepturilor

omului, care să sprijine activitatea forurilor internaționale cu preocupări on această materie a făcut obiectul mai multor demersuri ale ONU, oncepond oncă din 1946. Conferința mondială, care s-a desfășurat la Viena on 1993, s-a pronunțat pentru crearea și consolidarea instituțiilor pentru protecția și promovarea drepturilor omului.

On luna septembrie, anul 1978, Comisia Drepturilor Omului a fixat coteva principii de bază privind structura și modul de funcționare a instituțiilor naționale pentru protecția și promovarea drepturilor omului și a onaintat Secretarului General ONU să solicite statelor informații periodice cu privire la activitățile pe care aceste instituții le desfășoară.

Instituțiile la care mă refer pot fi grupate, de regulă, on comisii pentru

drepturile omului și instituții naționale specializate.

La 23 septembrie 1985, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat recomandarea R(85) 13,² recomandond guvernelor statelor membre să examineze posibilitatea numirii unui Ombudsman sau să promoveze numirea lor la niveluri naționale, locale sau regionale, sau on domenii speciale ale administrației publice.

On cadrul programului on domeniul democrației, Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, Biroul regional european și statele CSI, on colaborare cu Centrul ONU pentru Drepturile Omului, a organizat la Chișinău ontre 21-23 mai, a.c. al doilea seminar internațional al instituțiilor ombudsmanilor și drepturilor omului. Seminarul a fost planificat să devină forumul, care

să prezinte conceptul instituției Ombudsmanului și drepturilor omului on baza schimbului de opinii constructive și experienței, referitoare la funcționarea acestor instituții.

La lucrările seminarului au participat 70 de reprezentanți din 23 țări: Armenia, Belarusi, Bulgaria, Canada, Franța, Kazahstan, Korgoztan, Letonia, Lituania, Moldova, Polonia, Rusia, Suedia, Ucraina, SUA etc.

Winston Templ, președintele coordonator și reprezentantul permanent al ONU on Moldova a făcut o imagine a situației social-politice și economice din Republica Moldova și a exprimat propriile impresii despre faptul cum se respectă drepturile omului on țară, on perioada de tranziție. Au fost remarcate trei obiective, care explică de ce Republica Moldova este interesată on soluționarea problemelor privind respectarea și promovarea drepturilor omului:

- pentru reontregirea Moldovei cu partea stongă a Nistrului, populația trebuie să fie oncrezută on respectarea și protecția drepturilor sale;
- Moldova tinde spre integrare completă on organismele europene și trebuie să respecte standardele lor on domeniul drepturilor omului;
- Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova garantează on fața cetățenilor săi, că on cazul violării drepturilor pot să apeleze la organele competente pentru repunere on drepturile lezate.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, reprezentanța ONU on Moldova, a onaintat ideea instituirii Instituției Ombudsmanului, oncă din anul 1995, cond misiunile Centrului

pentru Drepturile Omului al ONU și Onaltului Comisariat pentru Refugiați au observat că Moldova a dezvoltat un cadru constituțional competent on domeniul protecției drepturilor și libertăților omului, dar că și on alte țări aflate on tranziție, există dificultăți on realizarea cadrului respectiv.

On baza concluziilor misiunilor menționate a fost elaborat documentul de proiect „Sprijin inițiativelor democratice on domeniul drepturilor omului on Republica Moldova”, ondreptat spre acordarea ajutorului metodic și financiar Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova on perioada de trei ani 1997-1999, on elaborarea legislației naționale privind instituția Ombudsmanului, crearea și dezvoltarea ei on perspectivă.

On martie 1997, Biroul Comisariatului Onalt pentru Drepturile Omului ONU a semnat cu Guvernul Republicii Moldova documentul de proiect cu titlul „Sprijin inițiativelor democratice on domeniul drepturilor omului on Republica Moldova”.

Agenția de implementare și executare din partea Republicii Moldova a fost desemnată de către Ministerul Afacerilor Externe, actualmente, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene on cooperare cu Comisia pentru Drepturile Omului și Minorităților Naționale a Parlamentului. Acest proiect a avut scop onființarea unei instituții naționale pentru promovarea și apărarea drepturilor omului cu mandat de executare a tratatelor și convențiilor internaționale, la care Moldova a aderat, a elementelor din Constituție referitor la drepturile omului, precum și facilitatea implementării eficiente a

proiectului.

Din momentul semnării proiectului a demarat activitatea de analiză a legislației internaționale on scopul perfectării legislației naționale privind constituirea instituției Ombudsmanului. Grupul de lucru creat din colaboratorii agențiilor de implementare și executare a proiectelor enumerate au pus accentul pe legislația de reglementare a activității instituției „clasice”. A fost studiată legislația țărilor scandinave, a Suediei, precum și a Ombudsmanului Uniunii Europene. La fel, a fost studiată detaliat și legislația Poloniei, fiind una din țările din fostul lagăr socialist, care avea la acel moment o experiență de patru ani.

Activitatea grupului s-a finisat cu prezentarea on Parlament a proiectului Legii “Cu privire la avocații parlamentari”, adoptat la 17 octombrie 1997 sub numărul 1349-XII.

Prin adoptarea acestei Legi, Republica Moldova a confirmat adeziunea sa la Declarația Universală a Drepturilor Omului și la alte acte juridice internaționale cu privire la drepturile omului”.

Prin Legea “Cu privire la avocații parlamentari” au fost numiți on funcție trei avocați parlamentari, care au menirea să “asigure respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul lor de proprietate, asociațiile obștești și persoanele cu funcție de răspundere și a fost constituit Centrul pentru Drepturile Omului – instituția Ombudsmanului on Republica Moldova.

Fiind studiată legislația on vigoare

la momentul creării instituției Ombudsmanului, on scopul aducerii on concordanță cu prevederile Legii “Cu privire la avocații parlamentari”, la 14 mai 1998, sub nr. 18-XIV a fost aprobată Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative” prin care sunt modificate și completate un șir de acte normative:

On Codul de procedură civilă a fost modificat art. 5 – pornirea pricinii civile către instanța de judecată, unde s-a indicat prin introducerea unui alineat nou “la cererea Avocatului Parlamentar privind apărarea intereselor petiționarului ale cărui drepturi și libertăți constituționale au fost încălcate”. Această modificare oferă posibilitate avocaților parlamentari să inițieze un proces judiciar din propria inițiativă on legătură cu faptele depistate de încălcare a drepturilor și libertăților omului, on cazurile cond faptele sunt de o importanță socială deosebită sau cond cetățenii nu pot folosi de sinestătător mijloacele juridice de apărare.

Prin modificarea art. 88 al aceluiași cod – onlesniri la taxa de stat, se stipulează că “cererile de inițiere a procedurii judiciare de către avocații parlamentari sunt scutite de taxa de stat”.

Ținond cont că instituția Ombudsmanului este o instituție nouă creată, prin Legea sa organică, s-a specificat și divizat suplimentar atribuțiile avocatului parlamentar de cele ale avocatului de birou, prin modificarea Regulamentului avocaturii R.S.S.M. Moldovenești cu următorul articol: “activitatea avocaților parlamentari privind apărarea drepturilor și libertăților constituționale ale omului

este reglementată de Legea cu privire la avocații parlamentari”.

On procesul executării atribuțiilor sale Avocatul Parlamentar sesizează autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații, întreprinderi cu diferit statut și capital, precum și alte persoane cu funcții de răspundere. On scopul evitării unor dificultăți on raport cu agențiile indicate au fost efectuate modificări on prevederile Codului cu privire la contravențiile administrative, art. 174, on care au fost introduse importante stipulări, cum ar fi – imixtiunea on activitatea avocaților parlamentari, conținându-se următoarele: “Imixtiunea on activitatea avocaților parlamentari cu scopul de a influența deciziile acestora asupra unor sesizări concrete și ignorarea intenționată de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a sesizărilor și neindeplinirea recomandărilor avocaților parlamentari, precum și împiedicarea sub orice formă a activității acestora atrag după sine aplicarea unei amenzi persoanelor cu funcții de răspundere on mărime de până la șapteseci și cinci de salarii minime.”

Orice adresare avocatului parlamentar, fie on scris sau oral on cadrul audienței, este confidențială. Pornind de la principiul confidențialității, on apărarea drepturilor și libertăților omului, s-a precăutat și posibilitatea adresării fără piedici a persoanelor aflate on orice loc de detenție, efectuându-se modificări on Codul de executare a sancțiunilor de drept penal, on articolul 1, cu următoarele completări: “cererea adresată Avocatului Parlamentar din partea unei persoane aflate ontr-un

loc de detenție nu va fi controlată de administrația penitenciarului și va fi trimisă adresatului on decurs de 24 de ore”.

Examinarea și soluționarea petițiilor adresate avocatului parlamentar, ce țin de competența acestuia, necesită o investigație serioasă, solicitând informațiile și documentele necesare de la agențiile la care se referă petiționarul. On conformitate cu prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari, petițiile remise spre examinare organelor competente, sunt examinate on termen de 30 zile, conform Legii cu privire la petiționare. On cazul solicitării informațiilor sau a unor documente, este prevăzut termenul de 10 zile. Prin modificarea Legii cu privire la petiționare, unde se stipulează, că modul de examinare a cererilor privind încălcările drepturilor și libertăților constituționale ale omului se reglementează de legislația cu privire la avocații parlamentari, ceea ce onseamnă că nu este fixat un termen strict determinat. Acesta oferă posibilitatea să fie examinată petiția deplin și calitativ. Petițiile adresate avocaților parlamentari sunt scutite de achitarea taxei de stat.

Către avocații parlamentari se adresează orice persoană fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, sex, apartenență politică, avere, origine socială sau statut juridic. Prin modificarea Legii cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor on Republica Moldova s-a legiferat dreptul de adresare avocaților parlamentari.

Ca și on țările scandinave, Avocatul Parlamentar este abilitat cu competența de a participa la ședințele Guvernului

și Parlamentului, efectuându-se modificarea articolului 83 din Regulamentul Parlamentului cu următorul conținut: "Avocații parlamentari au dreptul să asiste și să ia cuvântul la ședințele Parlamentului. În cazul în care există informații veridice despre încălcări în masă sau grave ale drepturilor și libertăților constituționale ale omului, avocatul parlamentar are dreptul să prezinte un raport la una din ședințele Parlamentului, precum și să propună instituirea unei comisii parlamentare care să cerceteze aceste fapte.

Conform Raportului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova pentru anul 2005, la Centrul pentru Drepturile Omului și la filialele instituției (Bălți, Cahul, Comrat) au fost înregistrate 1422 de petiții, adresate de către persoanele fizice din țară și străinătate, dintre care circa 70 de petiții au fost remise spre examinare de Comisia parlamentară pentru drepturile omului.

Au fost acordate 3194 audiențe în cadrul cărora au fost invocate încălcări ale drepturilor persoanelor fizice și dintre care au fost acceptate spre soluționare 136 de petiții. De rând cu cererile individuale și colective care au parvenit nemijlocit de la petiționari de la Comisia parlamentară pentru drepturile omului, Centrul pentru Drepturile Omului a examinat petiții remise de unele ministere și departamente, misiunea OSCE, PNUD Moldova, Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului, Amnesty Internațional Moldova.

Prin intermediul serviciului telefonic "Linia fierbinte pe problemele drepturilor omului" care activează în cadrul centrului, 1411 persoane au

primit informații și consultanțe juridice urgente privind încălcarea drepturilor și libertăților constituționale și eventualele căi de repunere în drepturi.

Petițiile și adresările verbale către avocații parlamentari au avut ca obiect de abordare referințe la încălcări ale unor drepturi și libertăți cetățenești, precum și abuzuri ale autorităților publice.

Spre exemplu, în domeniul accesului liber la justiție s-au înregistrat 27,7% adresări. Circa 14,9% din numărul total de adresări se referă la proprietate, 16% - protecție socială, 10,6% - securitate și demnitate personală.

Analiza comparativă a datelor statistice din ultimii ani denotă faptul că situația privind respectarea drepturilor omului în Moldova nu a suferit modificări semnificative, totodată, fiind sesizate unele încălcări presupuse ale drepturilor și libertăților care nu au fost invocate anterior – egalitatea, libertatea conștiinței, libertatea opiniei și a exprimării, libertatea întrunirilor.

În decursul anului 2005 au fost prezentate Parlamentului și Guvernului 11 propuneri în vederea perfecționării legislației în vigoare. De asemenea, avocații parlamentari au sesizat Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, unor prevederi din Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr. 956 din 28.12.1994 „Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă a deținătorilor de autovehicule electrice urbane”.

Principalul obiectiv al avocaților

parlamentari este asigurarea eficienței intervențiilor pentru soluționarea petițiilor cu care sunt sesizați. Esențiale sunt, în acest sens, procedeele și mijloacele de intervenție specifice Centrului pentru Drepturile Omului. În anul 2005 s-au efectuat 2 concilieri, 27 de avize cu recomandări privind măsurile ce urmează a fi luate pentru repunerea imediată în drepturile încălcate ale petiționarului, 4 sesizări privind neglijența în lucru, tergiversările și birocratismul.

Potrivit prevederilor Legii nr. 1349, avocații parlamentari sunt în

drept să adreseze în instanțele de judecată cereri în apărarea intereselor petiționarilor, ale căror drepturi și libertăți constituționale au fost încălcate. În perioada de referință, la cererea avocaților parlamentari, au fost intentate două procese în instanța de contencios administrativ.

Informarea și instruirea juridică a populației privind drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor prevăzute de legislația națională ce ține de domeniu și actele juridice internaționale la care Republica Moldova este parte, constituie unul din obiectivele Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova,

în realizarea căruia o importanță deosebită o are conștientizarea drepturilor și libertăților fundamentale în corespundere cu prevederile constituționale și oferirea posibilităților de cunoaștere a acestora, precum și a mijloacelor de exercitare în vederea protecției acestora.

În perioada de referință, Centrul pentru Drepturile Omului a pus accent pe următoarele acțiuni: activitatea de informare și instruire a comunității în domeniul drepturilor omului; activitatea de elaborare și editare; colaborarea cu diferiți parteneri sociali din republică și de peste hotare; contribuirea la realizarea prevederilor Planului Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008.

În concluzie, aș dori să remarc, că rolul instituției ombudsmanului în procesul asigurării garantării și respectării drepturilor omului este foarte important. Eficiența ombudsmanului depinde de răspunsul Legislativului, Curții Constituționale și alte autorități publice la recomandările și sugestiile sale privind dezbaterile pe care acesta le va iniția în Parlament la tema rapoartelor sale anuale și speciale. Sprijinul parlamentar condiționează credibilitatea și consecvența cu care va acționa. La fel de important este și sprijinul mass-mediei.